

De oudere

Gesprek met Els Koster,
voorzitter Raad van Bestuur van Libertas Leiden.

Het Nederlandse ouderenbeleid

De oudere wordt niet als een specifieke doelgroep voor beleid gezien door de overheid. Het beleid richt zich op de burger in algemene zin waarbij het uitgangspunt is dat het allereerst op zelfredzaamheid of eigen kracht aankomt, dat daarna het sociale netwerk, de mantelzorg, moet worden ingeschakeld en dat alleen als laatste redmiddel de professionele zorg- en hulpverlening aan bod moet komen. Chronische zieken worden wel als groep onderscheiden, maar ook dan gaat het allereerst om de mantelzorg. In Leiden geldt dat als je ouder bent dan 85 jaar je huishoudelijke hulp buiten de veiling verkrijgt, maar om dat nu ouderenbeleid te noemen gaat wat ver. De grens van 85 jaar wordt bepaald door wat financieel mogelijk is.

Mantelzorg

Mantelzorg wordt vaak uitgevoerd door derden, dat wil zeggen door mensen die niet tot het directe netwerk horen. Dit komt omdat veel ouderen alleenstaand zijn of omdat kinderen niet in staat zijn mantelzorg te geven door bij voorbeeld de grote afstand waarop zij wonen of omdat ze werken. De vraag is dan wat is het verschil met vrijwilligerswerk? Wanneer noem je het mantelzorg en wanneer vrijwilligerswerk en wat zijn de implicaties van of je het mantelzorg of vrijwilligerswerk noemt? Mantelzorg is op dit moment een politiek onderwerp geworden en een middel om te bezuinigen. De ideologie wordt gedreven door de economie. Zou het niet andersom moeten zijn?

Sociaal maatschappelijke structuurvisie

Op dit moment is Leiden bezig met het opstellen van een sociaal maatschappelijke structuurvisie. Het gaat hierbij om een antwoord op de vragen: (1) welke grote opgaven op sociaal maatschappelijk gebied spelen er in Leiden de komende 15 jaar en (2) welke voorzieningen zijn nodig?¹ Voor de gemeente moet het een hulpmiddel zijn bij de

¹ <http://gemeente.leiden.nl/projecten/wat-wil-leiden/sociaal-maatschappelijke-structuurvisie/>

prioritering van wijken betreffende inzet voor zorg en welzijn. Het eerste deel van het project heeft geresulteerd in een rapport (concept) over de sociale staat van Leiden.²

Eenzaamheid

Eenzaamheid is het meest gehoorde probleem van ouderen. Dit is nu zo en zal in de komende tijd niet minder worden. Libertas Leiden organiseert sociëteiten waar ouderen lid van kunnen worden. Het lid zijn draagt bij aan het zelfrespect van de oudere. Het is belangrijk om ergens onderdeel vanuit te maken en te kunnen zeggen 'nee, dan kan ik niet, dan ga ik naar de sociëteit'.

Vergrijzing

Vergrijzing of de toename van het aantal ouderen heeft maatschappelijk op verschillende manieren gevolgen. De discussie over de pensioenen is hier een uiting van. Het gevaar dreigt dat de oudere steeds meer gestigmatiseerd wordt als iemand die geen nuttige bijdrage meer levert aan de maatschappij en alleen maar geld kost. De solidariteit tussen jongeren en ouderen staat onder druk. De pensioendiscussie gaat over de portemonnee van de jongere. Het beeld dat de oudere niet bijdraagt aan de maatschappij is onjuist en zal naar verwachting de komende tijd alleen maar nog minder waar worden. De oudere draagt bij aan de economie door o.a. oppassen op kleinkinderen, vrijwilligerswerk verrichten en ook door te consumeren. Tegelijkertijd is er een negatieve beeldvorming in de zin dat ouderen geld kosten, te oud worden, grote huizen bezetten.

Besteedbaar inkomen

Het besteedbare inkomen van ouderen gaat teruglopen. Veel ouderen hebben alleen AOW of daarnaast slechts een klein pensioen, zijn op relatief jonge leeftijd ontslagen en hebben geen werk meer gevonden waardoor ze een onvolledig inkomen en pensioen hebben, of hebben gewerkt als zelfstandige zonder personeel (ZZP) en geen goede oudedagsvoorziening hebben kunnen opbouwen. Hierbij dreigt dat pensioenen niet meer zullen worden geïndexeerd of bij tegenvallende beurskoersen lager zullen uitvallen. De vraag is of de samenleving daar een boodschap aan heeft. Onder de

² http://gemeente.leiden.nl/fileadmin/files/Projecten/Wat_Wil_Leiden_/Sociaal_Maatsch_Structuurvisie/Leven_in_Leiden_de_sociale_staat__2_.pdf

huidige politieke omstandigheden lijkt het antwoord nee te zijn omdat de nationale schuld de onaantastbare beleidsbepaler is.

De rol van de kerk

Kerken hebben evenmin als de overheid een ouderenbeleid. De oudere bestaat ook niet, er zijn ouderen in vele 'soorten en maten'. De oudere moet dan ook maar geen doelgroep meer zijn van de kerken? De kerk heeft, moet of kan bij uitstek aandacht voor de gehele mens achter de hulpvraag hebben. Dit kan haar kracht zijn in vergelijking met professionele hulpverleners die zich veelal op het probleem richten en vaak ook nog op een deel van het probleem omdat dat hun specialisatie is. Het sociale netwerk van een mens is van levensbelang. Dat is om heel veel redenen het geval. De huidige politieke druk op de inzet van het sociale netwerk bij problemen, is er daar maar één van. Het krijgt wel bijzondere aandacht door deze politieke bemoeienis. Hebben de kerken een rol bij het opbouwen en versterken van sociale netwerken? Op zich vormt de kerk op zich zelf een sociaal netwerk, maar het diaconale werk richt zich toch ook op niet kerkelijk gebonden mensen, of niet als het gaat om ouderen? Moet de Diaconie hier andere keuzes maken?